JOHANNES SYMONSZ. TORRENTIUS, (EEN NALEZING)

DOOR

DR. A. BREDIUS.

EDERT het verschijnen van mijn boekje over dezen merkwaardigen man, dat gelukkig geleid heeft tot het terugvinden van een fraai stilleven van zijne hand, is er herhaaldelijk over hem een en ander geschreven.

Dr. W. MEYER ¹⁾ heeft er bijzonderen nadruk op gelegd, dat TORRENTIUS wel degelijk tot de ridders van den RozenCruyse behoorde, tegelijk met vele aanzienlijken hier te lande en in het buitenland; vandaar ook de belangstelling van KAREL I en PRINS FREDERIK HENDRIK voor TORRENTIUS. In een 2e stukje publiceerde Dr. MEYER het antwoord „Nihil” op een Request van TORRENTIUS aan den Hoogen Raad. De heer MEYER vergat er bij te zeggen, dat ik hem op dit eigenaardig document gewezen had.

Jhr. B. W. F. VAN RIEMSDIJK schreef in het fraaie Gedenkboek, mij op mijn 60en verjaardag aangeboden, eene bijdrage over het door hem voor 's-Rijks-Museum aangekochte stilleven van TORRENTIUS en diens vermoedelijk gebruik

¹⁾ In Nijhoff's Bijdragen voor de Vaderlandsche Geschiedenis. 1917.

van een Camera obscura. Anderen schreven over de mogelijkheid van het ontdekken der photographie door TORRENTIUS, enz.

Onlangs vindt ik onder de Requesten van den Hoogen Raad nog twee requesten van TORRENTIUS die mij verbaasden. Want wij moeten er uit opmaken, dat de avontuurlijke schilder reeds in 1621 met de gevangenis kennis maakte. Hij zegt toch dat hij is „sittende in stricte gevangenisse” omstreeks October 1621 en reeds in Mei van dat jaar dat hij is „gedaan verseeckeren in de boyen”.

Dit geschiedde door zijn schoonvader, JACOB VAN CAMP, wiens dochter CORNELIA hij reeds kort na hun huwelijk had verlaten. Dat wil zeggen: TORRENTIUS geeft er een andere lezing van en schrijft: „dat zyne huysvrouwe, sonder te willen „weder by hem komen, by de vijff jaren opgehouden hadde omme hem te moyen”. (Dus reeds 1616 was zij uit het echtelijk huis vertrokken.) TORRENTIUS had zich blijkbaar niet gehouden aan de overeenkomst, zijne vrouw te onderhouden, tenminste een jaarlijksche uitkeering te doen, benevens een gedeeltelijke? teruggave van hare „dotale goederen”.

Nu worden ook alle verklaringen begrijpelijk, die ten verzoeken van den gebelgden schoonvader worden uitgelokt om aan te toonen, dat de schilder wel degelijk ruim in het geld zat, met de goudstukken rammelde en zelf een paard op stal had. ¹⁾ TORRENTIUS stelt zich als heel arm aan en vraagt om „brieven van cessie met committimus” aan het Gerecht van Amsterdam.

Hij verkrijgt die, maar de advocaat van zijn vrouw komt in appel. Hij vreest, dat men hem nog langer in de boeyen zal houden en vraagt nu „mandament van anticipatie in gewoonlycken forme”. En hij werd ontslagen, niet tegenstaande zijn vrouw de haar toekomende vijf jaren alimentatie nog weer geeischt had.

Eigenaardig is het, dat er gewag gemaakt wordt van eene verklaring der vrouw, dat de schilder haar „noyt geslagen, gestoten ofte gedreycht” had. Ik heb die nergens kunnen vinden; er is echter nog veel meer over dit proces verloren gegaan.

Wat mij nu zoo zeer verwondert, is de vereering, hoogachting, onderdanige eerbiedigheid waarmede men al des ondanks TORRENTIUS maar weinigen tijd later bejegende, zóó, dat men hem als een vorstelijk persoon groette als hij te Haarlem op de groote markt wandelde. (Zie daarover mijn hiervoren genoemd werkje.)

De eenige oplossing van dit vraagstuk moet gezocht worden in de hooge mate van fascinatie, die er van dezen sluwen, handigen, eleganten, door de dames nagelooopen kunstenaar uitging, die zich met een aureool van geheimzinnige krachten, bovennatuurlijke gaven enz. wist te tooien.

¹⁾ Zie eenige dier attestaties in mijn werkje over TORRENTIUS en de nog later gevondene in de Bijlagen.

Helaas voor hem, 't heeft niet lang geduurd, en het einde van den eens zoo gevierden man was toch diep treurig.

Aan het slot der bijlagen laat ik nog eens volgen de deliberaties over het antwoord van den Hoogen Raad op het request van TORRENTIUS, na zijne veroordeeling. Mij kwam daarin zoo moedig, zoo menschelijk en schoon voor het antwoord van den raadsheer Mr. PAULUS VAN ASPEREN, wiens naam m.i. niet vergeten mag worden.